

WSOY

KIVIKAUDEN SANKARIT

SUURI
RYÖSTÖRETKI

KUVITTANUT
VÄINÖ HEINONEN

ROOPE LIPASTI

**KIVIKAUDEN SANKARIT -SARJASSA
AIEMMIN ILMESTYNYT:**

Mammuttitulva

WSOY:n kirjallisuussäätiö on tukenut tämän kirjan
kirjoittamista, mistä lämmin kiitos!

Ensimmäinen painos

Teksti © Roope Lipasti ja WSOY 2026
Kuvat © Väinö Heinonen ja WSOY 2026
Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-951-0-51246-3
Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

ROOPE LIPASTI
KIVIKAUDEN
SANKARIT
SUURI RYÖSTÖRETKI

KUVITTANUT VÄINÖ HEINONEN

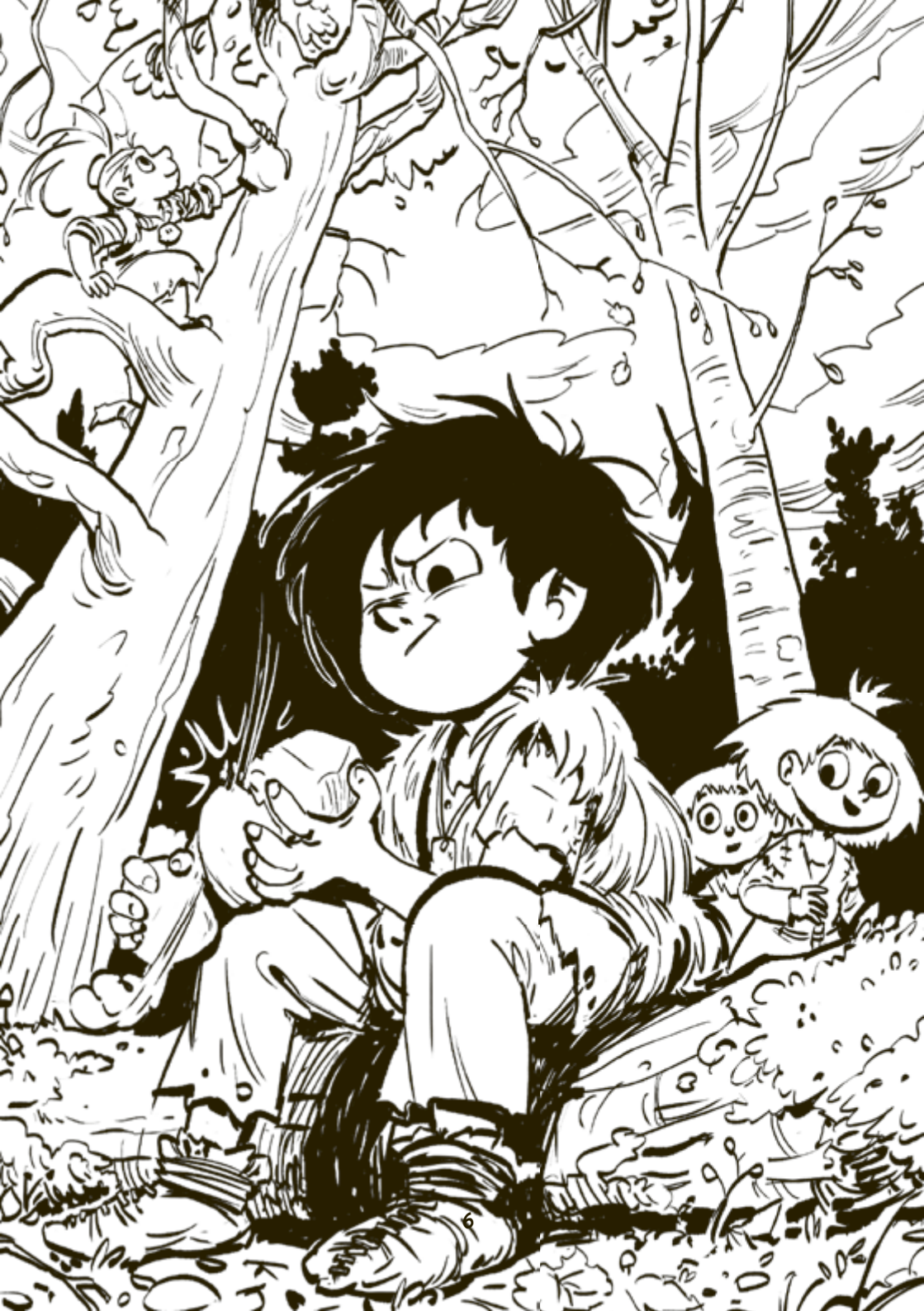
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

1. KIVINEN PUUKKO

Metsän henki käy öisin värittämässä puiden lehtiä punaisiksi ja oransseiksi ja keltaisiksi. Maailma muuttuu hauskan näköiseksi, mutta se on vain hetken hupi, kohta lehdet putoavat maahan. Aamuisin ilmassa tuoksuu jo syksyn kirpeys. Kun Kivi ja Unaja nousevat turkispeittojensa alta, heidän pitää oikein juosta vähän, että he saavat lämmön lihaksiin.

Tämä vuoden hetki on silti lapsista ihana, sillä ruokaa on kerrankin riittämiin. Pähkinät on kerätty pensaista, punahedelmiä on niin paljon kuin haluaa syödä. Lihaa on kuivattu koko pitkä kesä, jotta sitä olisi tarpeeksi talven varalle.

Kivi on hankkinut itselleen uusia taitoja. Hän on hakanut teräkiviä ja opetellut, kuinka sellaisen saa loh-

keamaan juuri oikealla tavalla, niin että siitä tulee hyvä keihäänkärki tai puukonterä. Sitä hän on menossa tekemään tänäänkin. Hänen löytösisarensa Unajan pitkäjänteisyys ei moiseen puuhaan riitä. Unaja tahtoo juosta metsässä, kalastaa ja metsästää tai vain kiipeillä puissa etsimässä linnunmunia.

Mutta Kivi on vähän vanhempi, ja hän haluaa isona ryhtyä jäljittäjäksi. Siksikin hänen täytyy osata tehdä työkalut ja aseet itse. Terävä veitsi on jäljittäjälle tärkeä työkalu, jotta pystyy tarvittaessa puolustautumaan ja voi vaikka perata kalan. Niinpä hän istahtaa kaatuneelle puunrungolle ja ottaa teräkiven kimpaleen käteensä. Hän kääntelee ja arvioi sitä, koettaa miettiä, mihin kohtaan kannattaisi iskeä, että se lohkeaisi halutusti ja lopputuloksena olisi terä, jolla voi leikata vaikka puuta tai nahkaa. Hän heittelee palasta kädessään niin kuin on nähnyt aikuisten tekevän ja päättää: tuosta.

Poika ryhtyy naputtamaan kimpaletta varovasti ja taiseisesti, kunnes se tosiaan kohta halkeaa.

– Omituinen terä! kuuluu silloin hänen takaansa.

– Pyöreä, mihin tuollaista muka tarvitsee? jatkaa toinen ääni.

Kaksoset Viti ja Baar ovat hiippailleet katsomaan mitä heidän ystävänsä puuhaa. He ovat tietäjä Ukuran opissa, eikä tietäjä näin syksyllä jaksakaan kauheasti loitsia, kun henget ovat suopeita ja ruokaa riittää muutenkin.

Mutta kaksoset ovat oikeassa, Kivin terästä ei tullut sellaista kuin hän oli toivonut. Teräkivet ovat omapäistä ainetta ja usein lohkeavat niin kuin itse haluavat. Kyllä hän tämäkin on terävä, mutta ei tästä ole voittoa. Kivi miettii voisiko sitä käyttää johonkin muuhun – voisiko sitä vaikka heittää?

Teräväreunaisella kivellä sinänsä olisi hyvä metsästää, mutta ei kukaan pysty heittämään kiveä kyllin lujaa. Pitäisi keksiä keino, jolla ammus lähtisi niin hirmuista vauhtia, ettei sitä ehtisi edes nähdä. Silloin ehkä pyöreä kivi olisi parempi.

Baarilla on mukanaan narunpätkä, jolla hän hännää siskoaan, heiluttaa sitä kovaa vauhtia kädessään ja koettaa osua Vitiin.

– Lopeta! Viti huutaa, mutta Baar nauraa ja jatkaa vain. Kivi katselee narun vinhaa pyörimistä ja nappaa sen itselleen. Hän asettelee pyöreän kiven narun puoli-väliin ja yrittää pyörittää kuten Baar äsken, mutta kivi putoaa heti. Naruun pitäisi tehdä jonkinlainen leven-

nys tai pesä, että ammus pysyisi paikallaan pyörityksen ajan. Ehkä se silloin sinkoutuisi ties vaikka tähtiin saakka. Poika kuitenkin päättää palata asiaan myöhemmin ja kysyy, missä Piku on.

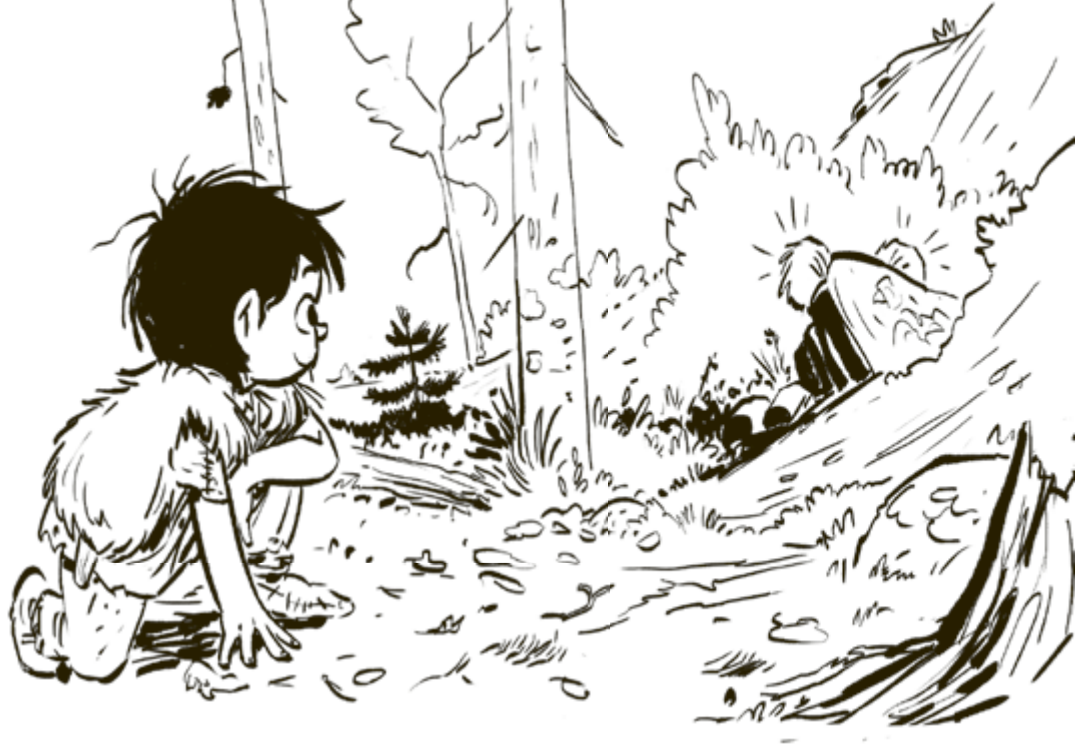
Piku on lasten lemmikkimammutti. Se on vielä pieni ja ystäväystyi lasten kanssa, kun edellisenä vuonna maa järisi, joki tulvi ja poikanen joutui eroon emostaan.

– En tiedä, Viti sanoo. – Mennään etsimään sitä ja leikitään samalla piilosta.

2. OUTO JALANJÄLKI

Unaja löytyy mukaan leikkiin. Kivi on etsijä ensin. Hän valitsee suuren puun, kääntää kasvonsa sitä vasten ja sulkee vielä silmänsäkin. Kohta hän huutaa lähtevänsä etsimään. Ensin hän antaa katseensa viistää koko alueen, niin kuin tietää kylän jäljittäjä Knuukin tekevän. Hän haistelee ilmaa – ehkäpä hän sillä keinoin voi selvittää missä muut ovat. Sitten hän ryhtyy katsomaan jälkiä maassa. Rantahiekassa näkyvät selvästi kaksosten vähän pienemmät jalanjäljet, jotka kulkevat samaan suuntaan. Ne kulkevat aina, heitä ei voi erottaa. Unajan askelet näyttävät olevan matkalla metsään. Siellä jalanjälki ei näy, mutta taitava jäljittäjä voi silti huomata pienistä katkenneista oksista tai taipuneista varvuista, mistä joku on kulkenut.

Ja Kivi on taitava, totta vie.

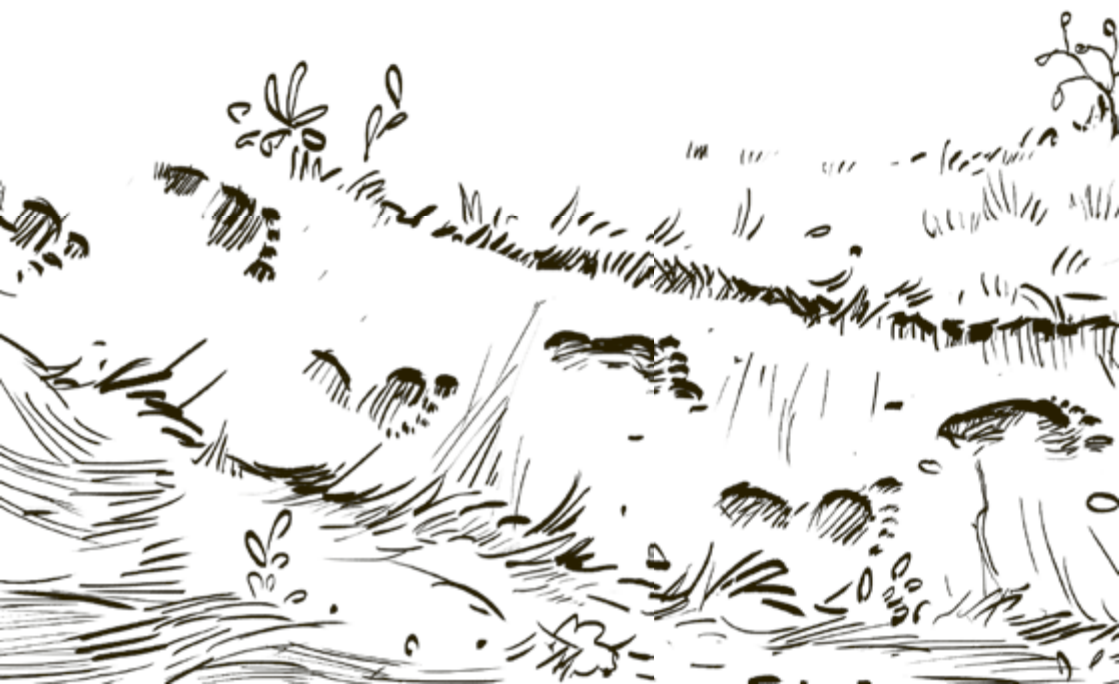
Ihan ensin hän löytää Pikun. Se tosin ei ole vaikeaa, sillä mammutin korvat näkyvät kiven takaa, eikä se taida edes ymmärtää olevansa keskellä piiloleikkiä. Pikun jalanjäljetkin on helppo nähdä, se on kuitenkin aika painava.

Seuraavaksi Kivi huomaa uudet jalanjäljet, jotka kulkevat rantaa pitkin eteenpäin. Hän arvelee tulkinneensa väärin aiemmin: Unaja onkin mennyt tästä. Ainakin askelten koko on suurin piirtein oikea.

Kivi lähtee seuraamaan askelia. Ne näkyvät hiekassa selkeästi. Hän vertaa jäljen kokoa omaan jalkaansa, joka on vain vähän isompi. Kulkija on siis varmasti Unaja.

Tyttö on vantterra ja vahva mutta hieman Kiviä lyhyempi ja hänen jalkansa on pienempi. Kaksoset Viti ja Baar puolestaan ovat paljon pienijalkaisempia. Viti on tyttö ja Baar poika, mutta on heitä silti välillä vaikea erottaa toisistaan.

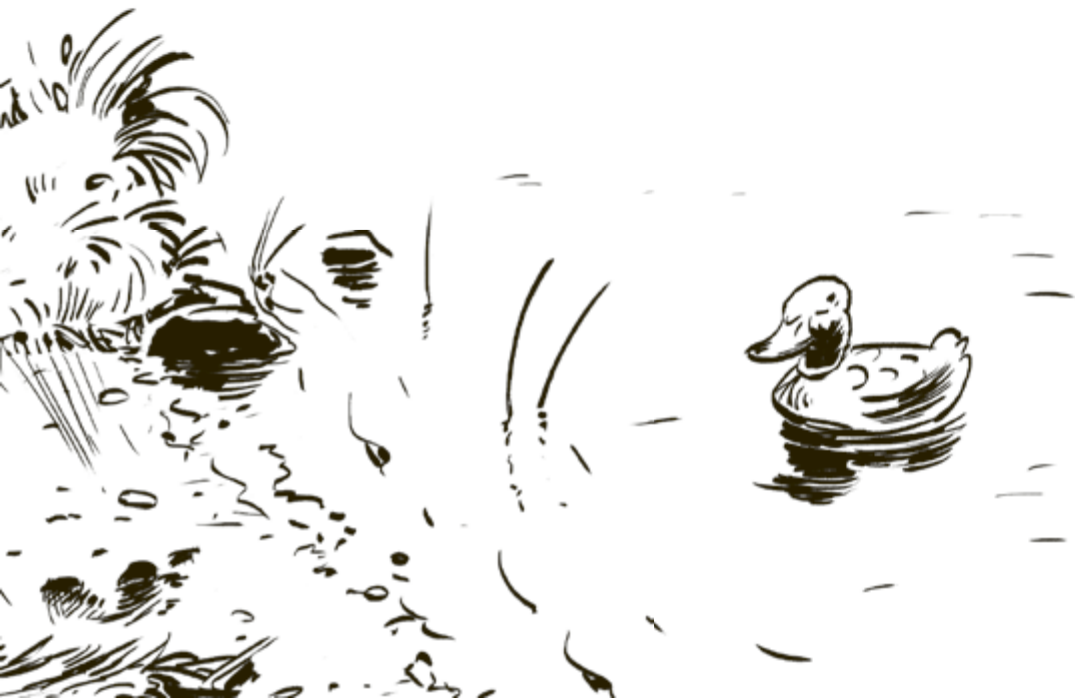
Kivi jatkaa kulkuaan jokea pitkin ja ihmettelee, miksi Unaja ylipäänsä on lähtenyt siihen suuntaan. Eihän rannassa ole piilopaikkoja. Ja aika kauaskin tyttö on ennättänyt, jäljet vain jatkuvat. Kunnes yhtäkkiä ne loppuvat aivan kuin Unaja olisi lentänyt taivaasiin. Kivi nostaa katseensa ylös kuin ajattelisi näkevänsä Unajan jalkapohjien pilkistävän pilven keskeltä.

Sitten hän tarkentaa katseensa joen toiselle puolelle. Olisiko Unaja uinut sinne asti? Se selittäisi miksi askelet loppuvat. Unaja jos joku saattaisi ottaa piiloleikin niin vakavasti. Silti, aika outoa.

Kivi ei lähde uimaan, vaan palaa takaisin ja näkee Vitin ja Baarin, jotka eivät ole jaksaneet olla piilossa näin kauan. He ihmettelevät, mitä Kivi oikein teki kaukana joenvarressa, ja miksi hän ei ole etsimässä heitä. Poika kysyy, ovatko he nähneet Unajaa. Viti nyökkää metsän suuntaan ja paljastaa tytön juosseen sinne päin.

Kivi on hämmentynyt. Kenen jäljet rannassa sitten olivat, elleivät Unajan?

Hän huutaa metsään ja pyytää tyttöä tulemaan esiin. Kohta tämä pudottautuu erästä puusta ja valittaa, että Kivi on surkein etsijä ikinä. Mutta Kivi selittää:

– Täällä on käynyt joku muu. Löysin vieraan jalanjäljen. Meidän täytyy kertoa päällikölle, hän sanoo.

Unaja nyrpistää nenäänsä kuullessaan päällikön nimen. He kaksi eivät oikein tule toimeen, sillä päällikkö haluaisi kaikkien ihailevan ja ehkä vähän pelkäävänkin häntä, mutta Unaja ei pelkää eikä kunnioita ketään. Paitsi ehkä vähän Onnaa – Kivin ja Unajan äitiä.

Mutta se on kyllä totta, että vieraisiin täytyy suhtautua varoen. Kaikki eivät tule ystävinä.

Lapset kääntyvät kohti kotia. He eivät tiedä, että heidän loittonemistaan seuraa kauempaa kiinnostunut silmäpari. Se on tarkkaillut ryhmän kulkua hyvästä piilosta siitä saakka, kun lapset ja Piku saapuivat ihmettelemään jalanjälkeä. Jos he voisivat nähdä tuijottajan kasvot, he varmaankin hämmästyisivät. Poika näet muistuttaa aika paljon Unajaa. Samanlainen nenä ja ot-sa sekä vanttera varsi.

3. ERIKAINEN KYITI

Päällikkö Akura on valtavan kokoinen mies, jonka suuri musta parta ja pitkät hiukset saavat hänet muistuttamaan luolakarhua. Nyt tämä luolakarhu on hurjistunut uutisista. Hänen silmänsä pienenevät viiruiksi ja otsa rypistyy, kun hän puhkuu epäluuloa.

– Vieraita! Missä? Montako jälkeä?

Kivi kertoo, ettei nähnyt kuin yhden. Päällikkö kerää kuitenkin joukon metsästäjiä ja kääkee Kivinkin mukansa tarkastamaan asiaa.

Kivi hymyilee ylpeänä johdattaessaan miehet joelle. Tuntuu kuin hän kasvaisi pituuttakin. Askel on jäntevä ja ryhti suora. Hän pullistelee paidan alla hauistaan ja tuntee olevansa tärkeä. Kuin suuri jäljittäjä, joka näyt-

tää, mihin riista on mennyt. Ja eikö hän vähän sellainen olekin? Aikuiset seuraavat häntä, Kiviä, eivät päällikköä.

– Tuolta jäljet menivät, kunnes hävisivät ilmaan, Kivi näyttää edessä olevaa joenmutkaa.

He hiipivät varovasti eteenpäin katsellen ympärilleen ja varautuen pahimpaan. Ei voi tietää, mitä seuraa, jos alueelle on saapunut joku vieras, kenties sotaista klaani. Silloin kun Kivi oli vasta vauva, oli käyty taistelu, jossa vieraat olivat yrittäneet ryöväitä kyläläisten kotiluolan ja tavarat. Hyökkäyksestä oli selvitty, kun nykyinen päällikkö oli yksinään heittänyt viisi vihollista järveen niin, etteivät he ikinä enää uskaltaneet palata. Päällikkö jak-saa muistella sitä usein leirinuotiolla, ja toisinaan vihol-lisia on kahdeksankin.

– Hahhah! nauraa suureen ääneen Knuuk, joka on kulkenut edellä. Hän näyttää rantahiekkaa, jossa to-siaan on jalanjälki. Mutta niin kuin Kivi jo tiesikin, se on pieni, lapsen jälki.

– Se on teidän omia jälkiänne, päällikkö tuhahtaa selvästi tyytyväisenä: on parempi palata kotiin tyhjin käsin kuin vaaraa kantaen.

Miehet lähtevät lampsimaan helpottuneina kylään, mutta Kivi jää rantaan vähän pettyneenä. Hän katselee

tuntemattomia jalanjälkiä ja painaa omansa niiden vie-
reen. Päällikkö on varmaan oikeassa. Ei niin pienestä
jäljestä ole vaaraa.

Kivi palaa kylään ystäviensä luokse ja kertoo, että ai-
kuiset eivät ottaneet heidän huoliaan ollenkaan vakavasti.

– Sen arvasi kyllä! Unaja tuhahtaa. Hänestä päällik-
kö ei useinkaan ole ihan niin viisas kuin uskoo olevansa.

Kaksoset sen sijaan leikkivät Pikun kanssa ja Baar muis-
telee, kuinka Kivi oli edellisenä kesänä ratsastanut täysi-
kokoisella mammutilla. Tai oikeastaan poika oli pudonnut
sellaisen selkään, eikä eläin tykännyt siitä ollenkaan.

– Minä tykkäsin siitä vielä vähemmän, Kivi huo-
mauttaa.

– Mutta Piku on paljon pienempi ja kiltimpi, Baar
mietti ja mittailee katseellaan mammuttia. Viti arvaa
heti, mitä veli aikoo.

– Antaisikohan Piku kokeilla? Viti sanoo haltioissaan.

– Sen saa tietää vain yhdellä tavalla, Baar vastaa ja
silittää Pikun otsaa. Sitten hän yrittää nousta Pikun sel-
kään, mutta ei saa otetta mistään, joten kaatuu selälleen
maahan. Piku katselee poikaa eikä oikein käsitä mitä
tämä sählää. Kivillä on ajatus:

– Sidotaan Pikulle lieka, niin siitä saa pidettyä kiinni.

Näin tehdään, ja kohta Baar yrittää uudestaan. Hän heilauttaa itsensä Pikun selkään ja pitää köydestä tiukasti kiinni. Piku näyttää hämmästyneeltä ja kokeilee kärsällään ylettyisikö tutkimaan mitä niskan puolella oikein tapahtuu. Baar kyyristyy Pikun päälakea vasten ja puhuu eläimelle rauhoittavasti:

– Ei mitään hätää, ihan rauhallisesti vain. Mutta voitaisiin tehdä pieni kävelylenkki, jos sopii.

On melkein kuin Piku ymmärtäisi, mitä Baar hänelle sanoo, sillä se lähtee liikkeelle ja ottaa muutaman juoksuaskelenkin. Baar kirkaisee ilosta ja jännityksestä ja pitää köydestä kiinni, ettei putoa. Muut lapset seuraavat ihastuneena näytöstä ja jokainen haluaa kokeilla, miltä tuntuu ratsastaa mammutilla. Piku selvästi tykkää lei-

kistä, eikä väsy ollenkaan, vaan antaa jokaiselle pienen kiertoajelun.

Lopulta lapset kyllästyvät, ja syysaurinkokin alkaa mennä mailleen. He irrottavat Pikun liean ja jättävät sen roikkumaan puun oksalle Pikun nukkumapaikan viereen. Pikkumammutti on viihtynyt heidän seurassaan kesästä saakka. Se saa tulla ja mennä niin kuin tahtoo, mutta yleensä se yöpyy tässä puun alla, mihin lapset ovat kantaneet pehmikkeeksi sammalta ja heinää. Muut kyläläiset ovat edelleen vähän ihmeissään siitä, että lapsilla on mammutti, sillä mammutit ovat heidän mielestään ruokaa. Mutta koska Pikun voimien ansios-
ta moni kyläläinen pelasti henkensä eikä hukkunut, se saa olla rauhassa.

Nyt lapset keräävät sille muutaman sylillisen heinää iltapalaksi.

– Aamulla nähdään! Unaja taputtaa mammutinpoikasta, joka jää tyytyväisenä syömään ruokaansa.

Päivä on ollut pitkä ja hieno, jännittäväkin tunte-
mattomine jalanjälkineen. Tähdet ovat jo syttyneet taivaalle, ja enää muutama aikuinen valvoo iltanuotion ympärillä. On ihanaa päästä nukkumaan lämpimälle taljalle vatsa täynnä ruokaa.

Metsän siimeksestä lapsia kuitenkin tuijottaa jälleen silmäpari. Samat ruskeat silmät, jotka seurasivat heitä jo aiemmin joella. Kun lapset ovat menneet, katse kääntyy mammutinpoikaseen.

Jäljittäessään lemmikkimammuttiaan Kivi ja Unaja löytävät merkkejä toisen klaanin leiristä. He tutustuvat poikaan, joka puhuu vierasta kieltä, ja saavat kotiinviemisiksi erikoista keltaista kiveä. Uusi klaani tarkoittaa lapsille uusia ystäviä, mutta valitettavasti päälliköt näkevät vain mahdollisuuden ryöstöretkiin. Lasten on taas lyötävä viisaat päänsä yhteen saadakseen rauhan maahan.

Kivikauden sankarit on vauhdikas yhdistelmä seikkailua, huumoria ja esihistoriaa. Sarjassa on aiemmin ilmestynyt *Mammuttitulva*.

